

Kemény János

Az Iraki Szabadság-hadművelet tervezése

Bob Woodward A támadás terve című bestsellerének 2004-es megjelenése óta – amely arra kereste a választ, miként született meg az Egyesült Államok Irak elleni háborújára vonatkozó politikai döntés – jelentősen megnőtt azoknak a publikációknak a száma is, amelyek a 2003 márciusában Irak ellen megindult amerikai támadás tervezésével, annak részleteivel foglalkoznak. Jelen írás ezek legfontosabb eredményeit foglalja össze.

A hadművelet előzményei

Az 1991-es öbölháború amerikai szempontból nem fejeződött be 1991-ben. A rá következő években sok olyan esemény történt, ami hatással volt az iraki háborús tervezés folyamatára.

Amikor 1991-ben Bush elnök arra szólította fel az irakiakat, hogy szabaduljanak meg Szaddám Huszeintől, mind a déli síita, mind az északi kurd területeken felkelés tört ki. Ezek a felkelések elbuktak. A felkelők nemhogy nem kaptak segítséget Amerikától, hanem részben az amerikai engedmények következtében kerekedtek felül rajtuk a Szaddámhoz hű erők. Az USA ugyanis a köztársasági gárda két fontos hadosztálya számára lehetővé tette, hogy visszavonuljon Irakba, és éppen ezek az egységek alkották a felkeléseket leverő csapatok magját. Az USA engedélyezte továbbá helikopterek repülését – ezt a lehetőséget Szaddám támadó helikopterek bevetésére használta. Igaz viszont az is, hogy a felkelések leverése után az USA a kurd területeken humanitárius akcióba kezdett Vigasznyújtás-hadművelet (*Operation Provide Comfort*) fedőnéven, aminek során az iraki hadsereg kiszorult on-

nan, és ezzel egy kvázi autonóm északi kurd terület jött létre.

Az amerikai légierő 1991-től folyamatosan jelen volt az iraki légtérben az északi és a déli légtérelenőrző műveletek (a kurd területek felett az *Operation Northern Watch*, a síita területek felett pedig az *Operation Southern Watch*) keretében, amelyeknek a célja az ottani lakosság biztonságának szavatolása volt. Irak ezt szuverenitása megsértésének tekintette, ezért légvédelme rendszeresen fenyegette az amerikai és brit harci repülőket, amire azok légi csapásokkal válaszoltak.

Az ENSZ fegyverzetellenőrei felfedték, hogy Irakban előrehaladott tömegpusztító fegyver-program zajlik, ami meglepte az amerikai hírszerzőket. Az ügyben az együttműködést elutasító Irak ellen komoly károkat okozó szankciókat vezettek be. Irak erre az ENSZ-ellenőrök kiutasításával válaszolt. Mivel az USA hírszerzése is a fegyverzetellenőrzések eredményeire támaszkodott, az ellenőrök 1998-as kiutasításával a legfontosabb hírforrását veszítette el. Erre válaszul hajtott végre Irak ellen a Sivatagi róka fedőnévű hadműveletet. Ez a több napos bombázási hullám a tömegpusztítófegyver-infrastruktúrán túl a rezsim fontos biztonsági

és pártlétesítményeit érintette. Ezután került sor Clinton elnöksége alatt az Irak elleni háborús terv utolsó felülvizsgálatára. Ez a műveleti terv – az OPLAN 1003 – összesen több mint 400 ezer fő bevetésével számolt az esetlegesen bekövetkező háborúban.

A háborús tervezés alakulására erősen hatottak a 2001 októberében kezdődött afganisztáni események is. Ezek elsősorban a civil vezetőkre tettek nagy hatást, mert megerősítették őket abban a hitükben, hogy viszonylag kis erőkkkel nagy eredmények érhetők el. Afganisztánban az Északi Szövetséggel együttműködve a CIA különleges műveleti erői és a hadsereg különleges erői légierővel és minimális számú tengerészgyalogossal megerősítve megdöntötték az uralmon lévő tálib rezsimet, szétverték az al-Káida szervezet fegyveres erejét, és menekülésre kényszerítették vezetőit. Az afganisztáni siker kulcsa a törzsi vezetőkkel való együttműködés megteremtése volt. Erre Irak esetében is törekedtek, de itt jóval kevesebb sikerrel jártak.

A politika és a hadsereg viszonya Clinton után

A Bush-adminisztráció 2001 januárjában azzal az ígérettel vette át a kormányrudat elődjétől, hogy megreformálja a hadsereget, több pénzt ad védelempolitikai célokra, és helyreállítja a fegyveres erők presztízsét. Donald Rumsfeld védelmi miniszter ennek szellemében kezdett tevékenykedni a Pentagonban. Céljait egy veterán vezérigazgató keménységével kezdte megvalósítani, ami hamar fagyossá tette a viszonyt a Pentagon civil és egyenruhás vezetői között. A 2001. szeptember 10-én elhangzott beszédében a következőket mondta: „A mai téma egy olyan ellenség, amely fenyegetést, mégpedig komoly fenyegetést je-

lent az Amerikai Egyesült Államok biztonságára. (...) Ez az ellenség nagyon közel van hazánkhoz. Ez az ellenség a Pentagon bürokráciája. Nem az emberekre gondolok, hanem a folyamatokra. Nem az egyenruhás nőkre és férfiakra, hanem a gondolkodás és cselekvés uniformizáltságára, amelybe bele vannak kényszerítve.” A modernizálást két úton: a felszerelés könnyítésével és halálosabbá tételével, valamint a sok pénzbe kerülő emberálmány csökkentésével képzelte el. A tervek két hadosztály felosztatásáról szóltak, amiből azonban a 2001. szeptember 11-i terrortámadás miatt semmi sem lett. A külpolitikában is jelentős változások voltak készülőben. A Bush-adminisztráció számára folytathatatlan volt a Clinton-féle nemzetépítés. Szerintük tarthatatlan az USA számára az a külpolitika, amely multilaterális megállapodások keretében amerikai csapatokat kötelez el hosszú távú békefenntartásra és jelentős fejlesztési pénzekkel támogatja az érintett államokat.

Rumsfeld a hadsereg vezetéséről is azt tartotta, hogy túlságosan konvencionális gondolkodású, és olyan egyenruhásokat igyekezett maga mellé venni, akik osztották nézeteit a változásokkal kapcsolatban. 2001. szeptember 11-e ugyan megváltoztatta a terveket, de a viszony nem javult a civilek és az egyenruhások között. Rumsfeld úgy értékelte, hogy az afganisztáni háború igazolja a törekvéseit, valóban lehet kis erővel nagy sikert elérni. Az iraki háború tervezésénél is ez a meggyőződés vezette: a csapatlétszám és a költségek minimalizálását tartotta szem előtt a Tommy Franks tábornokkal, a közel-keleti térségben folyó amerikai katonai tevékenység irányításáért, ellenőrzéséért felelős Központi Parancsnokság (*Central Command – CENTCOM*) vezetőjével folytatott tárgyalásain.

A politika Irak-képe a háború megindítása előtt

Az iraki háború politikai irányból érkező kiinduló tételei az alábbiakban foglalhatók össze:

- a szankciók hatására a rendszer eléggé meg van gyengülve, akár egy lázadás is végezhet vele;
- Szaddám rendszere kiszámíthatatlan, valószínűleg továbbra is rendelkezik tömegpusztító fegyverekkel, és azokat a rezsim fenyegetettsége esetén be is fogja vetni;
- Szaddám aktívan támogatja a terroristákat;
- a biztos információk hiánya nem jelenti azt, hogy a feltételezések hibásak;
- az iraki nép felszabadítóként fogja fogadni az amerikaiakat.

A Pentagon civil vezetése mindezekből következőleg gyors és rövid háborút akart, minimális erőbefektetéssel. Ennek leglátványosabb eleme a csapatlétszám körüli „tárgyalássorozat” volt, ami Franks tábornok és Rumsfeld védelmi miniszter között folyt szinte a teljes tervezési perióduson át. Rumsfeldet ebben a törekvésében olyan személyiségek segítették, mint Newt Gingrich befolyásos republikánus politikus és a védelempolitikában érdekelt magán-személy, aki maga is a haderőfejlesztés híve volt. Az ő közreműködésével jutott el Franks tábornokhoz Douglas Macgregor védelmi elemző azzal a javaslattal, hogy intenzív légi támogatás mellett egy 5500 fős, nehézpáncélosokkal és páncélozott csapatszállítókkal rendelkező erő képes lenne megdönteni Szaddám rendszerét. A tények rácsúszkáltak a várakozásokra, hiszen a katonai vezetés által nagy nehezen kialakított kb. 175 ezer fős támadó erő sem igazán tudott megbirkózni a háborúban rá váró feladatokkal.

Nem a csapatlétszám minimalizálásának kérdése volt az egyetlen, amit politikai oldalról igyekeztek bevinni a katonai tervezés folyamatába. Wayne Downing nyugalmazott tábornok, a különleges erők parancsnokságának volt vezetője ellenzéki csoportokkal együttműködve az 1990-es évek elején dolgozta ki az ún. *enkλάβé stratégiát*. Ennek lényege az, hogy iraki ellenzéki csoportokkal – a különleges erők bevetésével és amerikai légi fedezet mellett – egyfajta enkλάβét kell létrehozni Dél-Irakban. Itt össze lehetne gyűjteni a rezsim ellenségeit, ki lehetne képezni, fel lehetne fegyverezni őket, és akciókat lehetne indítani Szaddám rezsimje ellen. Ennek az elképzelésnek a szószólója Paul Wolfowitz védelmi miniszterhelyettes volt.

Franks tábornok egyik prezentációjában vetődött fel a *rezsim lefejezésének* ötlete, amely a politikai vezetésben azonnal sikert aratott. Bush elnök és miniszterei a háború lerövidítését remélték a rezsim vezetői elleni sikeres akcióktól, amelyekkel szemben azonban a katonai tervezőknek fenntartásaik voltak. A háború mégis egy ilyen akcióval vette kezdetét: Tomahawk cirkáló rakéták és két F-117-es lopakodó bombázó mért csapást Irakban egy Szaddám és fiai által használt lakókomplexumra – mint utólag kiderült, téves információk alapján. Április 7-én Bagdadban végrehajtottak még egy nagy hírverést kapott támadást Szaddám megölése érdekében, de ez is sikertelen volt. Vegyi Ali ellen a britek kezdeményeztek hasonló műveletet Bászrában, szintén sikertelenül.

Sarkalatos kérdés volt a háború megindítása előtt a *rakétaprobléma*. Az amerikaiak az 1991-es öbölháború tanulásaiból kiindulva azt feltételezték, hogy meglévő rakétáit és a feltételezett Scud rakétáit – akár tömegpusztító fegyverekkel ellátott robbanófejekkel – Irak esetleg a szomszéd-

dai ellen vetheti be. Főképpen az 1991-es-hez hasonló Izrael elleni csapástól tartottak. A légierő által segített különleges erők feladata lett volna a rakétaindító állások feldeírítése és megsemmisítése. A háború után kiderült, hogy az iraki rakétafenyegetés nem létező fenyegetés volt. Az iraki hadseregnek nem voltak tömegpusztító fegyverei, sem nagy hatótávolságú rakétái.

Szintén fontos téma volt az *emigráns ellenzéki csoportok bevonásának kérdése*. Voltak komoly támogatással rendelkező iraki emigráns ellenzéki csoportok – mint pl. az Iraki Nemzeti Kongresszus –, és számottevő nyomás is a felhasználásukra, hogy egyfajta iraki arculatot kapjon a háború. Ennek egyik fő támogatója Paul Wolfowitz volt. Az erre irányuló lépések azonban nem hoztak eredményt. A hivatalos amerikai kísérlet, ami a külföldön élő irakiak toborzására irányult – és akik kiképzését Taszáron akarták végrehajtani –, látványos kudarcot vallott a kevés jelentkező miatt. Megszervezték az ún. Szabad Iraki Erőt (*Free Iraq Force – FIF*), amely javaslatot az Iraki Nemzeti Kongresszus köré szerveződött, de a Taszáron kiképzett irakiak mellett (mint utólag kiderült) az Iránhoz közel álló Badr-brigád tagjai is szerepet kaptak. Tényleges harci cselekményekben azonban nem játszott szerepet az FIF, mivel a CENTCOM vezetése nem látott benne fantáziát.

A katonai tervezés

Bob Woodward, a *The Washington Post* újságírója, számtalan tényfeltáró munka szerzője szerint Bush elnök 2001. november 21-én adott utasítást Rumsfeldnek az iraki haditervek felülvizsgálatára. Kezdetben csak arról volt szó, hogy nézzék át és frissítsék fel a műveleti tervet, a Clinton

idejéből származó OPLAN 1003-at. 2001. november 27-én viszont Rumsfeld már arra utasította Franks tábornokot, hogy készítsen el egy kialakítandó haditerv alap gondolatait magába foglaló parancsnoki koncepciót. Franks tábornok memoárja szerint ennek lényege a következő volt: a megindítandó támadás célja a rezsimváltás; Irakot tömegpusztító fegyver nélküli,

Az Egyesült Államoknak az Irakkal szembeni fellépést sürgető érvei között az alábbi motívumok szerepeltek.

A 2001. szeptember 11-ét követő megváltozott helyzetben az Egyesült Államok – mint globális képességekkel és globális felelősséggel rendelkező hatalom – jogot formál önvédelmi célú, preventív jellegű katonai akciók végrehajtására a világ bármely pontján, ahonnan fenyegetést érzékel. Washington szerint aktuálisan a „gonosz tengelyéhez” (Irak, Irán, Észak-Korea) tartozó Irak jelenti a legnagyobb fenyegetést Egyesült Államok (és a világ) biztonságára.

Irak a tömegpusztító fegyverek három fajtájából vegyi fegyvert már használt és jelenleg is rendelkezik ezzel, biológiai fegyverkészleteket birtokol, és nukleáris fegyver megszerzésére is törekszik. Annak érdekében, hogy Irak közvetlenül ne fenyegethesse a közel- és közép-keleti térség államait, közvetve pedig az Egyesült Államokat és világ biztonságát, Irakkal el kell ismernie ezeknek a létét, s le kell szerelnie őket. Amennyiben ezt megtagadja, úgy katonai erővel kell erre rákényszeríteni.

Az amerikai vezetés – saját hírszerző szolgálata ellenében is fenntartott – állítása szerint az iraki rezsim kapcsolatot tart fenn a nemzetközi terrorizmussal, aktívan támogat terrorista csoportokat (köztük a 2001. szeptember 11-i merényletet megszervező és végrehajtó al-Káidát is), és fennáll a veszélye annak, hogy Bagdad terroristák kezére juttatja át tömegpusztító fegyvereit.

Az amerikai kormányzat szerint csak Szaddám Huszein rendszerének megbuktatása biztosíthatja, hogy az ország ne jelentsen további fenyegetést: egy demokratikus berendezkedésű Irak jelentős mértékben elősegítheti a közel- és közép-keleti térség válságainak rendezését.

Az iraki hadsereg állapota	1991	2003
Létszám (fő)	Több mint egymillió	Kb. 350 000
Páncélos (db)	6000	2660
Páncélozott csapatszállító (db)	4800	1780
Rakétás és hagyományos tüzérségi eszközök (db)	4000	2700
Köztársasági gárda (hadosztály)	10	6

őnmagát megvédeni képes országgá kell formálni; Iraknak egységes államnak kell maradnia.

Franks tábornok rámutatott arra, hogy egy esetleges támadásnak komoly logisztikai követelményei vannak. A térségbeli szövetségeseket számba véve három eljárási lehetőséget vázolt fel.

1. *Robusztus opció.* A térségben minden USA-val szövetséges állam részt vesz az Irak elleni fellépésben. Ez lehetővé tenné

több front nyitását, északról, nyugatról és délről is lehetne támadni, több egyidejű művelet válna lehetővé.

2. *Redukált opció.* Kevesebb ország vesz részt a fellépésben, ami korlátozottabb mozgásteret jelent, a felvonulás megnehezedik, a tervezésnek csak hagyományosabb formája lehetséges.

3. *Egyoldalú opció.* Csak a britek és az ausztrálok állnak rendelkezésre az akció végrehajtásához, ezért nagyon hosszú és nehéz lenne a csapatok térségbe juttatása. Franks tábornok ennek

Franks tábornok mátrixa

	Vezetés	Belbiztonsági erők	Tömegpusztítófegyver-infrastruktúra	Köztársasági gárda és különleges kztí gárda	Reguláris hadsereg	Terület	Infrastruktúra	Civilek	mindennapok
Légi csapások	★	★		★	★				
Különleges erők műveletei	★	★	★	★	★				
Manőverezési gyorsaság			★	★	★	★	★		
Információs műveletek	★	★		★	★		★	★	★
Nem konvencionális hadviselés		★	★	★	★	★	★	★	
Politikai-katonai műveletek	★							★	★
Civil-katonai műveletek						★	★	★	★

a lehetőségnek a megvalósítását nem javasolta.

A tábornok a szövetségeseknek az iraki háborúhoz történő hozzájárulási lehetőségeit a következőkben látta:

- Katar egy légi bázist bocsát a koalíció rendelkezésére, és a CENTCOM előretolt parancsnokságának ad otthont;

- Bahrein fontos haditengerészeti támaszpont;

- Kuvait a déli front felvonulási területe, fontos logisztikai csomópont;

- Szaúd-Arábia a légi háború irányítóközpontjának otthona (a déli figyelő hadművelet miatt), továbbá a különleges erőknek is bázist biztosíthat;

- Jordánia egy lehetséges nyugati front helyszíne, illetve a különleges erők lehetséges bázisa;

- Törökország a lehetséges északi front helyszíne;

- Egyiptom megnyitja a Szuezi-csatornát az amerikai logisztika előtt.

A tervezés során számoltak az iraki hadsereg létszámának és fegyverzetének jelentős meggyengülésével is.

Az egyik feltételezés szerint Irak meggyengülése abban is kifejeződik, hogy nehezebben alkalmazkodik a párhuzamos támadásokhoz. Szaddám biztonsági rendszerét elsősorban egy belső puccs ellen építették ki, egy ilyen rendszer pedig Franks tábornok szerint könnyen megtörhet a párhuzamos műveletektől. Ezt elérendő Franks 2001. december 11-én előállt az afgán tapasztalatokon alapuló, általa mátrixnak nevezett tervvel.

Mint látható, a tábornok a Szaddám-rezsim fontos szegmenseit párosította az amerikai hadsereg képességeivel, így képet kapott arról, hogy az egyes kiemelt rezsimszegmensekre milyen eszközökkel lehet egyidejűleg nyomást gyakorolni.

A háború szakaszai

A CENTCOM tervezői 2001 decemberében osztották négy fázisra a háborút. Ez a négyes tagolás megmaradt a háborús tervezés végéig, de azzal a sajátossággal, hogy igazán csak az első három fázisra koncentráltak. (Az, hogy ki a felelős a negyedik fázisért, sokáig tisztázatlan maradt.)

1. fázis: *előkészítési szakasz*

A regionális és nemzetközi támogatás biztosítása, az iraki rezsim ellenállásának csökkentése, légihíd kialakítása, biztonságos kommunikációs vonalak létrehozása a leendő hadszíntérhez, amerikai csapatok telepítése, tömegpusztító fegyver-csapás ellen tett óvintézkedések.

2. fázis: *harctér alakítása*

A tartós hadműveletekre a csapatok hadszíntérre juttatása, az iraki parancsnoki-irányítási infrastruktúra elleni akciók megindítása, a terep kulcsfontosságú pontjainak megszerzése a folyamatban lévő diplomáciai és politikai folyamatokkal párhuzamosan.

3. fázis: *döntő offenzív műveletek*

A konvencionális hadviselési periódus időszaka. A légi hadműveletek, a szárazföldi műveletek előkészítése, az északi irányba, Bagdad ellen végrehajtott akció tartozik ebbe a szakaszba. Ennek a fázisnak a végétével a koalíciós erők elfoglalják Bagdadot, és megdöntik Szaddám Huszein rezsimjét.

4. fázis: *a háborús cselekményeket követő szakasz*

A harci stabilizációs műveletekről a biztonsági és stabilizációs műveletekre való áttérés szakasza, beleértve a humanitárius segítségnyújtást és az újjáépítést is. A tervezők szándéka szerint egyfajta

gördülő átmenetet kell képezni a 3. és a 4. fázis között, vagyis a klasszikus értelemben vett harci cselekményekkel párhuzamosan a fegyveres erőknek a már biztosított területeken a 4. fázisba kell átmenniük.

A háború megindítása és tervezett időtartama

A tervezés során a háború megindításával és megvívásával kapcsolatban három lehetőség kristályosodott ki. A három lehetséges változat nem egymás melletti három lehetőség, amelyből ki lehet választani a legjobbat, hanem a tervezés során formálódtak ilyenné aszerint, hogy milyen politikai igényeknek kellett megfelelniük.

A *generált rajt* szerint a Fehér Ház a háborúról hozott döntés után 30 napos felkészülési időt ad a CENTCOM-nak. A következő 60 nap alatt megkezdik eljuttatni az erőket a térségbe. A háború megvívásának időtartama 45 nap. Három hadosztályal indul a támadás, ami öt egész kétharmadra nőne a háború folyamán. Ez összesen mintegy 275 ezer főt jelent. Újításnak számít, hogy a terv szerint úgy kell megindítani a támadást, hogy még nincs minden erő a hadszíntéren, több mint két hadosztály még úton van. Az elnevezés arra utal, hogy gyorsan kell sok erőt „generálni” a térségbe. A háború teljes időtartama a terv szerint 135 nap.

A *rohanó rajtot* arra az esetre dolgozták ki, ha Bush elnök a politikai helyzet miatt kénytelen azonnali támadást indítani. Egy korábbi tervet vettek alapul, amit koalíciós repülőgépek elvesztése esetére dolgoztak ki a tervezők. A Sivatagi borz fedőnevű akció három egymásra épülő, eszkaláló lehetőséggel számolt: a vörös (hétnapos légi-

csapás-sorozat), a fehér (még 11 napos légicsapás-sorozat) és a kék (még 20 napos légicsapás-sorozat) lehetőséggel, amelyek a már a térségben lévő erőkre épülnek. A terv mellé rendeltek egy szárazföldi komponenst, amely a légi csapások befejeztével a hadsereg két dandárjának és egy 2000 fős tengerészgyalogos expedíciós erőnek a bevetésével számol első hullámban. Az erősítés ebben az esetben is folyamatosan érkezne a hadszíntérre. A terv 225 napos háborúval számol.

A *hibrid* változat egyfajta középutas megoldás a generált és a rohanó rajt között. A két említett terv után dolgozták ki, és egy ötnapos „csendes” mozgósítási periódussal számol, amit egy tizenegy napos logisztikai periódus követ. Ezután kezdődne egy tizenhat napos légicsapás-sorozat, amit szárazföldi támadás követne. Ennél a tervnél az induló erő 20 ezer fő, és az erősítés folyamatosan érkezne a hadszíntérre. A terv maximálisan 125 napos háborús periódussal számol.

Végül egyik változat sem valósult meg. Ténylegesen szárazföldi műveletekkel indult a háború, a légi csapások később kezdődtek, az induló létszám pedig a generált rajtban tervezetthez állt a legközelebb.

A támadás terve

A tervezés során megfelelő felkészülési idő és diplomáciai előkészítés után egy vagy ideális esetben két fő fronttal számoltak: a délről, Kuvaitból induló támadás biztos, az északról, Törökországból kiinduló bizonytalan volt. A Kuvaitból induló erők feladatául a rezsim megdöntését tűzték ki. A támadás fő csapását Bagdad ellen a 3. gyalogos hadosztály – a történelmi név számos nehéztankkal és páncélozott csapatszállító járművel rendelkező

nehézpáncélos hadosztályt takar – hajtja végre, míg az 1. tengerészgyalogos expedíciós erő és a brit 1. páncélos hadosztály az ország déli részét biztosítja (jelesül a kőolaj-infrastruktúrát és a síita területeket), mivel el akarták kerülni az 1991-ben történtek megismétlődését. A feladat elvégzése után a tengerészgyalogság csatlakozik a Bagdad elleni támadáshoz. Az északi frontot a 4. gyalogos hadosztály nyitja meg. A 101. légi szállítású hadosztály és a 82. légi szállítású hadosztály egy dandárja is részt vesz a támadásban. Később a szintén történelmi nevű 1. lovas – valójában nehézpáncélos – hadosztály, valamint az 1. páncélos hadosztály erősítésként csatlakozik a már hadszíntéren lévő erőkhöz. A különleges erőket az ország északi és nyugati részén tervezték bevetni. Nyugaton a rakétaindítások megakadályozása és a tömegpusztító fegyverek utáni kutatás, északon pedig – amennyiben a 4. gyalogos hadosztályt nem enged be Törökország – a kurd ellenzéki csoportokkal való együttműködés a feladatuk. Ebben a műveletben a 173. ejtőernyős dandár is fontos szerepet kap. A terv a gyors előrejutás érdekében az iraki úthálózat használatát írta elő.

A tényleges támadás ennek a tervnek megfelelően zajlott le, azt leszámítva, hogy az északi front nem nyílt meg, mivel a török parlament nem járult hozzá. Volt változás a hadosztályok részvételét illetően is: a védelmi minisztérium civil vezetői az 1. lovas hadosztály részvételét megváltózták, az 1. páncélos hadosztály pedig a 3. gyalogos hadosztály felváltásaként érkezett végül Irakba.

A háború során igen nagy szerepet játszott a kockázatvállalás képessége és kényszere a koalíciós oldalon. A harctéri parancsnokokat az egész művelet során arra buzdították, hogy merjenek kockáza-

tot vállalni. Fontos volt továbbá a gyorsaság és a manőverező képesség. Franks tábornok ezt így sűrítette egy mondatba: „A sebesség öl!”. Az amerikaiak az iraki reguláris erőktől nem számítottak különösebb ellenállásra, sőt inkább tömeges megadásra a magasabb egységeket is beleértve, mivel ott hírszerzési értesülések szerint nagyon alacsony volt a harci morál. A problémát a tervezők szemében a köztársasági gárda és a különleges köztársasági gárda jelentette. Fontos volt az amerikai légi főlény, ami a stratégiai célok támadásában és a csapatok közvetlen támogatásában is jelentős tényező volt. Az afganisztáni és a koszovói tapasztalatok miatt is sokat vártak a légiertől.

A védelmi miniszter, Donald Rumsfeld ragaszkodott ahhoz, hogy minden egység mozgósítási parancsát személyesen hagyja jóvá, mivel a hadsereg rendszerét, az időzített erőtelepítési adatbázist gyakorlatilag figyelmen kívül hagyták. (A *Time Phased Force Deployment Data – TPFDD* olyan számítógépes rendszer, amely pontosan meghatározza, hogy az egyes egységek mozgósítása esetén a személyi állománynak és a felszereléseknek milyen sorrendben kell a helyszínre érkezniük a legnagyobb hatékonyság érdekében.) A legnagyobb viták a tartalékosok körül voltak, akikre főként logisztikai feladatok ellátásában volt nagy szükség. A takarékoskodás odáig ment, hogy a tervezési fázis vége felé a Pentagon civil vezetői arra kérték a CENTCOM-ot, hogy azonosítsanak „ledobási pontokat”, vagyis olyan pontokat, ahonnan az útban lévő egységeket még vissza lehet hívni. Ez nem kis meglepetést keltett az egyenruhások körében, hiszen az addig kiharcolt erőknek már szántak valamilyen szerepet, és ha nem is a rezsím elleni harcokban, de a 4. fázisban számítottak a jelenlétükre.

A tervezés során felmerült egyéb kérdések

A tervezés során sok fontos, megválaszolásra váró kérdés merült fel. Csak néhány a sok közül.

- Hogyan lehet csendben felvonulni?
- Mikor születik döntés a támadás megindításáról?
- Mikor induljon a légi háború?
- Mit kell tenni, ha Szaddám támad először (pl. megtámadja a kurdokat, vagy Izrael ellen rakétákat indít)?
- Szaddám elpusztítja-e az infrastruktúrát (gátak, hidak stb.)?
- Mit kell tenni, ha Szaddám Kuvait egyetlen katonai jellegű kikötőjére tömegpusztító fegyverrel mér csapást?
- Mi lesz, ha a rendszer még azelőtt megbukik, hogy a koalíciós erők elérnék Bagdadot?
- Mi lesz, ha még a támadás megindítása előtt megbukik Szaddám?
- Mi lesz, ha Szaddám Bagdadban akarja megvívni a végső csatát, házról házra?
- Hogyan kezeljék a sajtót?

A felvonulás álcázását az elhúzódiplomás huzavona és ennek erővel való nyomtatékosítása végül is megoldotta. Kiegészítette ezt az *Impulzus-terv*, mely szerint Szaddámot érzéketlenné kell tenni a térségben zajló amerikai csapatmozgások iránt úgy, hogy adott időben indokolatlanul meg kell emelni a csapatlétszámot, majd pedig le kell csökkenteni. Az anyahajócsoportokat hasonlóképpen kell mozgatni. A cél az, hogy amikor elérkezik a támadás ideje, Irak ne tudja azt a csapatmozgásokból megállapítani.

A támadás ideális időpontjának meghatározásakor a tervezők az iraki hadsereg éves ciklusát: a kiképzési folyamatot, az éves hadgyakorlatokat és a szabadságolást vették alapul, de figyelembe vették az időjárást és egyéb tényezőket is. Ezek

alapján a december és február közötti időszakot találták ideálisnak. A döntés az elnökön és a nemzetközi helyzeten múlt.

A légi háború megindításának kérdése végig komoly dilemma volt az amerikaiak számára. Kellett egy hosszabb előkészítési szakasz ahhoz, hogy a koalíciós repülőgépek zavartalanul mozoghassanak az iraki légterben, ezért az ENSZ-mandátum alatt létrehozott repüléstilalmi zónákban – és olykor azokon kívül is – 2002 második felétől rendszeresen támadták az iraki légvédelmet. Az egyik cél ezzel az volt, hogy a majdani háborúban egy meggyengített légvédelemmel kerüljenek szembe, a másik, hogy megtévesszék az irakiakat a háború kezdetét illetően. Valószínűsítették ugyanis, hogy az 1991-es tapasztalatok alapján az irakiak hosszú légi előkészítési szakaszra számítanak majd a szárazföldi hadműveletek megindítása előtt.

Szaddám korai támadására a már említett *Hibrid-terv* életbe léptetésével választak volna.

Az infrastruktúra elpusztítása ellen CENTCOM tervezői gyorsasággal és az ún. *Belülről kifelé-tervvel* kívánták felvenni a harcot: Irak parancsnoki és irányítási központjait akarták támadni, hogy a vezérkar és a csapatok közötti kommunikáció a lehető legnehezebb legyen. Ezen túl, hogy Bagdad erőddé válását el lehessen kerülni, a fővároson belül azonosított ellenséges csapatok folyamatos támadását tervezték a háború első napjától kezdve. A tömegpusztító fegyverek bevetése ellen a parancsnoki és irányítási infrastruktúra bombázása volt a terv.

A Szaddám-rendszer jellegéről több elképzelés is született katonai tervezői berkekben, közülük az ún. *lufi-* és *ellenlufi-teória* a legismertebb. A *lufiteória* szerint a rezsime az öbölháborút követő évtized annyira meggyengítette, hogy támadás esetén annak megindulása után nem sokkal összeomlik,

vagyis kipukkad, mint kellő nyomás hatására egy lufi. Az *ellenlufi-teória* szerint viszont nincs meg ennek a feltevésnek az objektív alapja, és a lufi könnyen tekegolyónak bizonyulhat. A lufiteória két lehetséges változattal számolt: 1) *korai rezsिमösszeomlás* – ha a lufiteória beigazolódik, fel kell készülnie az amerikai hadseregnek arra, hogy egy esetleges puccs utáni időszakban szavatolni tudja a biztonságot az irakiak számára; 2) a „*kora-inál is korábbi*” *rezsिमösszeomlás* – ez arra az eshetőségre vonatkozott, ha Szaddám rezsime még a koalíciós erők támadásának megindulása előtt összeomlana. Az amerikai erők ebben az esetben is megkezdték volna az előrenyomulásukat Bagdad felé.

Bagdad elfoglalása

A bagdadi problémára nem volt egyszerű választ találni. Egy több milliós városban az amerikai hadsereg nem akart házról házra harcolni, ezért az a terv született, hogy nem azonnal hatolnak be a városba, hanem előretolt bázisokat hoznak létre, ahonnan kontrollálni tudják a városba vezető fontosabb útvonalakat, illetve képesek rajtaütéseket végrehajtani a rezsim kiemelt célpontjai ellen. Remélték, hogy az iraki vezetést el tudják bizonytalanítani a terveiket illetően, és fel tudják morzsolni a még megmaradt erőiket. Taktikai kérdésekben nem született döntés, az adott egységek döntöttek a városban alkalmazandó módszerekről.

A sajtó

A sajtó bizonyos képviselőiből létrehozták az ún. „*beágyazott*” *riporterek* csoportját. Az USA számára nagyon fontos volt, hogy a háborúnak pozitív nemzetközi visszhangja legyen, ezért központi kérdés volt a tudó-

sítások pontossága. Ennek érdekében önként jelentkező riportereket képeztek ki arra, hogyan kell a harctéren életben maradni és dolgozni a koalíciós csapatok mellett.

A győzelem ismérvei a katonák és a politikusok szerint

A győzelem ismérveit is kicsit másként definiálták politikai és katonai oldalon. Győzelem a CENTCOM szerint (parancsnokok találkozója, 2002. augusztus 1–2.):

- a vezetés és hatalmi bázisának elpusztítása;
- a tömegpusztító fegyverek elpusztítása vagy megszerzése;
- a területi integritás megtartása;
- a fenyegetési potenciál megszüntetése;
- az USA számára elfogadható átmeneti/állandó kormányzat megalakulása.

A 2002 augusztusában született *Irak: célok, célkitűzések és stratégia* című nemzetbiztonsági elnöki direktíva szerint a sikert a következők jelentik:

- a tömegpusztító fegyverek elpusztítása;
- a fenyegetési potenciál megszüntetése;
- az iraki nép felszabadítása és a plurális demokrácián alapuló társadalmi berendezkedés kialakítása;
- a terrorizmus támogatásának befejezése;
- a nemzetközi kőolajpiac stabilitásának biztosítása.

Összegzés

Össességében elmondható, hogy az Irak elleni háborús tervezés sok szempontból átpolitizált és sürgetett folyamat volt. Igyekezett új módon közelíteni a problémákhoz, de több fontos tényezőt is figyelmen

kívül hagyott. Nem számolt az irreguláris hadviselés hatásaival, legnagyobb veszélynek 1991-hez hasonlóan a köztársasági gárdát tekintette. Figyelmen kívül hagyta, hogy az USA elveszítette a szavahihetőségét 1991-ben, amikor hagyta vérbe fojtani a felkeléseket, és a helyzetet csak tovább rontották az amerikai hírszerzés törekvései Szaddám Huszein rendszerének megdöntésére. Figyelmen kívül hagyta Szaddám hatalmának kevésbé látványos elemeit, például a törzsi kapcsolatokat, amelyek a későbbi felkelésnél eléggé fontosaknak bizonyultak. A háború első három fázisának folytonos újratervezése komoly kapacitást vont el a 4. fázistól, ami

az egységes és békés Irak megteremtését biztosíthatta volna. Mivel a terv rövid amerikai jelenléttel számolt, további nehézséget jelentett, hogy az addig ismert információk alapján nem készítettek komoly elemzést arról, milyen hatása lenne egy hosszadalmas megszállásnak az amerikai hadseregre és az amerikai stratégiai érdekekre. Hasonlóképpen nem történt kísérlet arra, hogy elemezzék a stratégiai egyensúlynak a Szaddám-rezsim megdöntésével bekövetkezett megbomlásával kapcsolatos lehetséges problémákat. Mindezek miatt – bár a háborút megnyerte – a békét kis híján elvesztette az Egyesült Államok. ■

Irodalom

- Gordon, Michael R. – Trainor, Bernard E.: *Cobra II – The Inside Story of the Invasion and Occupation of Iraq*. New York, 2007, Vintage Books.
- Ricks, Thomas E.: *Fiasco – The American Military Adventure in Iraq*. London, 2006, Penguin Books.
- Franks, Tommy – McConnell, Malcolm: *American Soldier*. New York, 2005, HarperCollins.
- Woodward, Bob: *A támadás terve*. Budapest, 2004, Geopen.
- Fontenot, Gregory Col. – Degen, E. J. LTC – Tohn, David LTC: *On Point – The United States Army in Operation Iraqi Freedom*. Operation Iraqi Freedom Study Group.
<http://usacac.army.mil/CAC2/CSI/LongWarPubs.asp>.